

תורה אור • פרשת שמות • מאמר 4

זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דר

”זה שמי לעולם, וזה זכרי לדור דור”

דברי סופרים, כמו מצוות לא תעשה, נובעים מבחינה נעלית מכדי להתלבש בכלי או להיכתב: ”איה סופר” — מקורם בחכמה שלמעלה מהתורה שבכתב, ה”ספר”. לכן התורה שבעל פה נשארה בעל פה, וברכות חז”ל על המצוות, הממשיכות אור מקיף, ”ערכות עליי” יותר מן המצוות עצמן.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/4](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/4)

הנקודה

דברי סופרים, כמו מצוות לא תעשה, נובעים מבחינה נעלית מכדי להתלבש בכלי או להיכתב: "איה סופר" — מקורם בחכמה שלמעלה מהתורה שבכתב, ה"ספר". לכן התורה שבעל פה נשארה בעל פה, וברכות חז"ל על המצוות, הממשיכות אור מקיף, "ערכות עליי" יותר מן המצוות עצמן.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

תיקוני זוהר קושר את רמ"ח מצוות עשה לוי"ה של שם הוי" ואת שס"ה מצוות לא תעשה ליי"ה שבו. מדוע מצוות לא תעשה נעלות יותר, ומדוע התורה שבעל פה לא נכתבה? התשובה היא "איה סופר": "איה", א' עם י"ה, הוא הסופר שלמעלה מהספר, המקור בחכמה של התורה שבכתב. מצוות עשה נובעות מז"א, שבו האורות מתלבשים בכלים, ולכן מקיימים אותן במעשה וניתן לכותבן; לאור של מצוות לא תעשה אין כלי, ומשיגים אותו רק באמצעות שלילת היפוכו. דברי סופרים הם גדרים מאותו סוג, ושורשם בסופר, ולכן נשארו בעל פה; אפילו התורה שבכתב אינה כותבת את ענייניה הנעלים ביותר. לאחר מכן מסביר המאמר מדוע דברי סופרים "ערכים עליי" יותר מיין התורה. אהבה שיש לה טעם נשארת בתוך החכמה; אהבה מסותרת של מסירות נפש, שלמעלה מן הטעם, מתעוררת על ידי המצוות ומתגלית בשבת. ברכות חז"ל על המצוות ממשיכות אור מקיף, "עליי", באמצעות רצוא ושוב.

מבנה

1	הסופר שלמעלה מהספר	11-2
	תיקוני זוהר קושר את מצוות לא תעשה לוי"ה ואת מצוות עשה לו"ה. מדוע מצוות לא תעשה נעלות יותר, ומדוע התורה שבעל פה לא נכתבה? התשובה מתחילה ב"איה", א' וי"ה, הסופר שלמעלה מהתורה שבכתב.	
2	מצוות עשה ומצוות לא תעשה	31-4
	מצוות עשה נובעות מכלי ז"א, ולכן אפשר לקיימן ולכותבן; לאור של מצוות לא תעשה אין כלי, ומשיגים אותו רק באמצעות שלילת היפוכו, "בארץ לא זרועה".	
3	מדוע התורה שבעל פה נשארה בעל פה	51
	דברי סופרים הם גדרים, בדומה למצוות לא תעשה, ושורשם בסופר שלמעלה מהספר, ולכן אפשר היה לאומרם בלבד; גם הדיבור נמשך מן החכמה.	
4	מה התורה שבכתב אינה כותבת	9-61
	דיבורו של ה' למשה הוא ההמשכה מאין סוף אל החכמה, ודיבורו של משה לישראל הוא ההמשכה כלפי מטה; בעניינים נעלים, כמו האזהרה על הארבה, נכתב רק השלב התחתון.	
5	אהבה שיש לה טעם ואהבה שלמעלה מן הטעם	10-12
	כדי להסביר את הביטוי "ערכים עליי", המאמר משווה בין האהבה משום "כי הוא חייך", שנותרת בתוך החכמה, לבין מסירות נפש הנובעת מאין סוף, שלמעלה מן הטעם, ונמצאת בכל יהודי.	

המצוות, יינה של תורה, מלבישות את הרצון העליון ומוציאות את האהבה המסותרת מן ההעלם; בשבת, כשהספירות חוזרות ועולות אל עצמותו של ה', מתגלה גם אהבה זו.

ברכות חז"ל על המצוות ממשיכות אור מקיף, שלמעלה מן האור הפנימי של המצווה עצמה, ולכן הן ערבות "עליי".

"ברוך אתה... אשר קדשנו במצוותיו" מתאר ירידה ועלייה, רצוא ושוב, המקבילים באדם ל"אשרי איש ירא את ה'... במצוותיו חפץ מאד".

"איה סופר" איה סופר

"איה", אי עם י"ה, מציין את המקור הנעלם בחכמה ה"כותב" את התורה שבכתב, הספר. מצוות לא תעשה ודברי סופרים נובעים ממנו.

מצוות לא תעשה ומצוות עשה מצות לא תעשה ומצוות עשה

רמ"ח מצוות עשה נובעות מו"ה, ז"א, שבו האורות מתלבשים בכלים; שס"ה מצוות לא תעשה נובעות מי"ה, אור שאין לו כלי ומשיגים אותו רק באמצעות שלילת היפוכו.

דברי סופרים דברי סופרים

תקנות חז"ל וגדרים לתורה. שורשם בסופר שלמעלה מהספר, ולכן לא היה אפשר לכותבם והם נשארו בעל פה.

האהבה המסותרת אהבה מסותרת

אהבה שלמעלה מן הטעם, הנמצאת בכל יהודי: נכונות למסירות נפש, שרצונה רק להתאחד עם האחד. המצוות מוציאות אותה מן ההעלם, והשבת מגלה אותה.

יינה של תורה יינה של תורה

קיום המצוות, שבהן מתלבש הרצון העליון. כשם שהיין מגלה סוד, כך הוא מוציא את האהבה המסותרת מן ההעלם.

אור פנימי ואור מקיף אור פנימי ואור מקיף

המצווה עצמה ממשיכה אור פנימי הנכנס בכלים; הברכה עליה ממשיכה גם אור מקיף, נעלה מכדי להיכנס בהם.

רצוא ושוב רצוא ושוב

שתי התנועות שבכל המשכה מלמעלה — הסתלקות והתרחבות — שצריכות להתקיים הן בברכה והן בעבודתו האישית של האדם.

קטע 1 • 11-2

הסופר שלמעלה מהספר

1 זה שמי¹ לעולם^{2,3} וזה זכרי לדר דר. איתא בת"ז⁴ שמי עם⁵ י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח.

"זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר". נאמר בתיקוני זוהר: שמי עם י"ה — שס"ה; זכרי עם ו"ה — רמ"ח.

המאמר פותח בדברי ה' למשה בסנה: "זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר". תיקוני זוהר דורש זאת לפי הערך המספרי: שמי (350) ועוד י"ה (15) הם 365, כמניין מצוות לא תעשה; וזכרי (237) ועוד ו"ה (11) הם 248, כמניין מצוות עשה.

וצ"ל מפני מה שרש מל"ת גבוה יותר⁶ משרש המ"ע שהל"ת נמשכי מבחי י"ה דהוי והמ"ע נמשכים מבחי ו"ה דהוי"ה.

צריך להבין מדוע שורשן של מצוות לא תעשה גבוה משורשן של מצוות עשה, שהרי מצוות לא תעשה נמשכות מבחינת י"ה של הוי", ואילו מצוות עשה נמשכות מבחינת ו"ה של הוי".

נמצא ש-365 מצוות לא תעשה קשורות לי"ה, החלק הראשון של שם הוי", ו-248 מצוות עשה קשורות לו"ה, החלק השני שלו. מאחר שיי"ה עומד במקום גבוה יותר בשם, השאלה הראשונה היא מדוע שורשן של מצוות לא תעשה גבוה יותר.

גם י"ל מפני מה לא ניתנה תושבע"פ ג"כ בכתב. הענין הוא דכתיב איה סופר⁷ וגוי.

צריך להבין גם מדוע התורה שבעל פה לא ניתנה גם היא בכתב. העניין הוא שכתוב: "איה סופר" וגוי.

שאלה נוספת היא מדוע התורה שבעל פה לא ניתנה גם היא בכתב, כמו התורה שבכתב. התשובה מתחילה בדברי ישעיהו "איה סופר?", שהמאמר דורש לא כשאלה אלא כשמו של מדרגה.

ונת' במ"א⁸ הפי' דבחי' אי"ה עצמו הוא הסופר (והוא בחי' איה מקום כבודו) כי איתא בס"י⁹ בגי' דברים ברא הקב"ה את העולם בסופר וספר וספור.¹⁰

וכבר נתבאר במקום אחר, שהכוונה היא שמדרגת "איה" עצמה היא הסופר, והיא בחינת "איה מקום כבודו". שהרי נאמר בספר יצירה: בשלושה דברים ברא הקדוש ברוך הוא את העולם — בסופר, בספר ובסיפור.

"איה", כלומר "היכן", מציין מדרגה נעלמת כל כך, עד שאפשר רק לשאול היכן היא, כפי שהמלאכים שואלים בקדושה: "איה מקום כבודו?" "אותה מדרגה נעלמת היא עצמה "הסופר". ספר יצירה אומר שהעולם נברא בשלושה דברים: סופר, ספר וסיפור — הכותב, הספר והסיפור.

והנה תושב"כ נקי ספר ובחי' סופר שלמעלה מבחי' ספר הוא בחי' אי"ה שהוא אי י"ה כי מקור ושרש י"ה דשם הוי"ה נמשך מבחי' האל"ף שהוא בחי' חכמה דאצילות

והנה התורה שבכתב נקראת ספר, ומדרגת הסופר, שלמעלה ממדרגת הספר, היא מדרגת "איה", כלומר אי י"ה. שכן המקור והשורש של י"ה שכשם הוי' נמשכים מבחינת הא', שהיא בחינת חכמה דאצילות.

התורה שבכתב היא הספר, ומעל הספר עומד הסופר הכותב אותו. אותו סופר הוא "איה", שאותיותיו אי ואחריה י"ה: האי רומזת לחכמה דאצילות, המקור שממנו נמשכות אותיות י"ה של שם הוי'.

(ר"ל¹¹ מקור ושרש החכמה כמ"ש במ"א בכוונת א' דאחד דק"ש שהוא בחי' מזל נוצר¹² דמשם יונק אבא או ר"ל חכמה סתימאה) כמ"ש אאלפך חכמה.¹³

(כלומר, המקור והשורש של החכמה, כפי שנתבאר במקום אחר בכוונת הא' של "אחד" שבקריאת שמע, שהיא בחינת מזל נוצר, שממנו אבא יונק; או שהכוונה לחכמה סתימאה), כמו שכתוב: "אאלפך חכמה".

הסוגריים מחדדים את הדברים: הא' היא למעשה המקור והשורש של החכמה, המזוהה במקום אחר עם מזל נוצר, אחד משלושה עשר תיקוני דיקנא בקבלה, שממנו אבא (חכמה) יונק את השפע; או שהכוונה לחכמה הנעלמת. הראיה היא מפסוקו של איוב "אאלפך חכמה", שבו הפועל "אאלפך" חולק אותיות עם המילה "אלף". לפי ספר הערכים, המצוטט בהערת קה"ת, ראה זו מתייחסת לאמירה שלפני הסוגריים, שהא' היא חכמה.

ועוד שבאות אל"ף נכללו בו ג' אותיות דשם הוי' כ"ה כנודע מהאריז"ל¹⁴ שתמונת האל"ף בתושב"כ הוא י' ו' י' ובתפילין י' ו' ד'.

ועוד, באות א' כלולות שלוש אותיות משם הוי' ברוך הוא, כידוע מהאריז"ל: צורת הא' בתורה שבכתב היא י' ו' י', ובתפילין — י' ו' ד'.

סיבה נוספת לכך שהא' רומזת למקורו של שם הוי' היא שצורתה בנויה מאותיות השם. כידוע מהאריז"ל, בספר תורה הא' מצוירת כ"י למעלה, ו' אלכסונית ו' למטה $26 = 10 + 6 + 10$, הערך המספרי של שם הוי'; בתפילין החלק התחתון שלה מצויר כד'.

מפני שבתושב"כ מלובש אור אבא דאצי" כי אורייתא מח"ע נפקת והיינו מבחי' יסוד אבא לכך נכתב גם הקוץ התחתון של האל"ף כתמונת י' רמז לחכמה דאצי" שהוא בחי' י' דשם הוי' כנודע.

[וזאת] מפני שאור אבא דאצילות מלובש בתורה שבכתב, שהרי "אורייתא מחכמה עילאה נפקת", כלומר מבחינת יסוד אבא. לכן גם הקוץ התחתון של הא' נכתב בצורת י', כרמז לחכמה דאצילות, שהיא בחינת י' של שם הוי', כידוע.

הא' שבספר התורה מסתיימת למטה ב"י משום שהתורה שבכתב נושאת את אור אבא, חכמה דאצילות: "אורייתא מחכמה עילאה נפקת", באמצעות יסוד אבא, הערוץ שדרכו החכמה משפיעה. י' היא אות השם הרומזת לחכמה.

אבל בתפילין נכתב קוץ התחתון של האל"ף בתמונת ד' שהוא בחי' מחשבה עילאה שהוא בחי' לאה שהוא עד"מ כמו הדי' שיש בו התפשטות לאורך ורוחב.¹⁵

אבל בתפילין הקוץ התחתון של האל"ף נכתב בצורת דל"ת. זו בחינת מחשבה עילאה, שהיא בחינת לאה; דרך משל, היא דומה לדל"ת, שיש בה התפשטות לאורך ולרוחב.

בתפילין החלק התחתון של האל"ף הוא דל"ת, המסמלת את המחשבה העילאה, הנקראת לאה. שני הקווים של הדל"ת, אחד לרוחב ואחד לאורך, ממחישים התפשטות לאורך ולרוחב, כפי שהמחשבה מרחיבה את מה שקיבלה.

2 וזהו איה סופר. דהיינו שמקור של התושב"כ שנק' ספר עילאה כמ"ש בזהר אית ספר ואית ספר.¹⁶

וזהו [פירוש] "איה סופר": כלומר, המקור של התורה שבכתב, הנקראת ספר עליון, כפי שכתוב בזהר: "יש ספר ויש ספר",

כעת הפסוק "איה סופר" מתפרש כך: התורה שבכתב נקראת הספר העליון, והזהר מדבר על שני ספרים — "יש ספר ויש ספר": ספר שלמעלה וספר שלמטה.

הוא בחי' אי"ה א' עם י"ה שהאליף הוא מקור ליי"ה כנ"ל שהוא הסופר את הספר דהיינו שהוא מקור התושב"כ שנמשכי' הימנו:

הוא בחינת איה — אליף עם יו"ד"ה"א, שכן האליף היא המקור ליו"ד"ה"א, כפי שהוסבר לעיל. היא זו שכותבת את הספר; כלומר, היא המקור של התורה שבכתב, הנמשכת ממנה.

מקורו של הספר הזה הוא "איה": אליף בצירוף יו"ד"ה"א, כאשר האליף היא המקור ליו"ד"ה"א. לכן "איה" היא הסופר הכותב את הספר — המקור שממנו נמשכת התורה שבכתב.

קטע 2 • 31-4

מצוות עשה ומצוות לא תעשה

3 דהנה כללות התושב"כ הוא מדבר בענין קיום מצוות עשה. שנמשכים מבחי' ו"ה שהוא בחי' ז"א דאצי"

שהאורות מחולקים בתוך הכלים שהן רמ"ח אברים דז"א שמשם נמשכים רמ"ח מ"ע

שהרי התורה שבכתב בכללותה עוסקת בקיום מצוות עשה, הנמשכות מבחינת ו"ה, שהיא בחינת ז"א שבאצילות, שבה האורות מתחלקים בתוך הכלים — שהם רמ"ח האברים של ז"א, שמהם נמשכות רמ"ח מצוות עשה.

בכללותה, התורה שבכתב עוסקת בקיום מצוות עשה, והן נמשכות מו"ה, מבחינת ז"א שבאצילות. שם האורות מתחלקים בין הכלים, כשם שחיות הגוף מתחלקת בין אבריו; רמ"ח "האברים" של ז"א הם המקור לרמ"ח מצוות עשה.

ולכך המקיים מ"ע ממשיך עליו אור עליון דז"א¹⁷ ולכך ניתנה התורה בכתב להיות האורות דז"א

מתלבשים בכלים ממש לכך נתלכשה חכמת התורה ג"כ בכתב כו' באותיות ותגין כו'

לכן, מי שמקיים מצוות עשה ממשיך עליו את האור העליון של ז"א. משום כך ניתנה התורה בכתב: מאחר שאורות ז"א מתלבשים בכלים ממש, גם חכמת התורה התלכשה בכתב, באותיות ובתגין וכו'.

קיום מצוות עשה ממשיך אפוא את אור ז"א אל האדם. ומכיוון שבז"א האורות מתלבשים בכלים ממש, גם חכמת התורה יכולה להתלבש בכתב, באותיות ובתגין שלהן.

אמנם שרש הלי"ת אף שהן גי'כ בתושב"כ מ"מ הן למעלה ממדרגת המי"ע אלא שהם נמשכים מבחי' י"ה. אולם שורשן של מצוות לא תעשה, אף שגם הן מופיעות בתורה שבכתב, נעלה ממדרגת מצוות העשה; הן נמשכות מבחינת י"ה.

גם מצוות לא תעשה כתובות בתורה שבכתב, אך שורשן נעלה יותר: הן נמשכות מי"ה.

מפני ששרש הלי"ת הוא מבחי' ומדרגה גבוה שאינו יכול להתלבש בתוך כלים כמו המי"ע שהתפילין והאתרוג הם כלים להאור כו'.

[זאת] משום ששורש מצוות לא תעשה הוא מבחינה ומדרגה נעלות, שאינן יכולות להתלבש בכלים כמו מצוות העשה, שבהן התפילין והאתרוג הם כלים לאור וכו'.

שורשן נעלה מכדי להתלבש בכלים. למצוות עשה יש כלי לאור שלהן: התפילין או האתרוג הם חפץ גשמי שהאור נמשך באמצעותו.

משא"כ הלי"ת שאין לאותו האור כלי שיוכל לשכון בו בבחי' הן עי"י מעשה רק עי"י לאו ושלילה הוא מושג שאין יכולים להכיר מהותו

אך לא כך במצוות לא תעשה: לאור הזה אין כלי שיוכל לשכון בו בדרך של "כן", באמצעות מעשה. אפשר להשיגו רק באמצעות "לא" ושלילה, כמשהו שאין אפשרות להכיר את מהותו,

לאור של מצוות לא תעשה אין כלי כזה; הוא אינו יכול להימשך באמצעות "כן", כלומר באמצעות מעשה. משיגים אותו רק באמצעות "לא" — כשם שדבר שאין אפשרות לדעת את מהותו מושג רק על דרך השלילה.

רק לשלול ההפוך כמו לא תאכל חלב ודם לפי שזהו מנגד לקדושת האור לפי שהיא מבחי' סט"א.

אלא רק באמצעות שלילת ההפך. למשל, "לא תאכל חלב ודם", מפני שהם מנוגדים לקדושת האור, שהרי הם מבחינת סטרא אחרא.

לכן האיסור לאכול חלב ודם אסורים אינו דורש עשייה אלא הימנעות. דברים אלה מנוגדים לקדושת האור משום שהם באים מסטרא אחרא, והתרחקות מהם היא הדרך להשיג את האור.

4 ועי"י שלילת ההפוך נמשך גלוי האור אבל א"א להמשיכו עי"י מעשה כמו עי"י תפילין וציצית

ובאמצעות שלילת ההפך נמשכת התגלות האור; אך אי אפשר להמשיכו באמצעות מעשה, כגון הנחת תפילין והתעטפות בציצית,

שלילת ההפך אכן ממשיכה התגלות של אותו אור, אך אי אפשר להמשיכו באמצעות מעשה, כגון הנחת תפילין או לבישת ציצית.

ע"ד האורות הנמשכים ע"י מ"ע לפי שמעלת האורות הנמשכים ע"י ל"ת גדולים וגבוהים יותר מהנמשכים ע"י מ"ע וא"א לעשות להם כלים בבחי' הן רק ע"י לאו שקדם להן

בדומה לאורות הנמשכים באמצעות מצוות עשה. שכן האורות הנמשכים באמצעות מצוות לא תעשה גדולים ונעלים יותר מן האורות הנמשכים באמצעות מצוות עשה, ואי אפשר ליצור עבורם כלים בבחינת "הן", אלא רק באמצעות "לאו" הקודם ל"הן",

המעשה הוא הדרך שבה נמשכים האורות באמצעות מצוות עשה. האורות הנמשכים באמצעות מצוות לא תעשה גדולים ונעלים יותר, ולכן אי אפשר ליצור עבורם כלי של "הן"; הם נמשכים רק באמצעות "לאו" הקודם ל"הן".

דהיינו ע"י שלילת ההפוך. וזהו בארץ לא זרועה¹⁸ וזהו שהל"ת נמשכים מבחינת י"ה שלמעלה מו"ה: כלומר, באמצעות שלילת ההפך. וזהו [פירוש] "בארץ לא זרועה". וזהו [הטעם לכך] שמצוות לא תעשה נמשכות מבחינת י"ה, שלמעלה מו"ה.

אותו "לאו" הוא שלילת ההפך. זהו, אומר אדמו"ר הזקן, פירוש דברי ירמיהו "בארץ לא זרועה" — בחינה שנודעת רק באמצעות "לא"; ומכאן שמצוות לא תעשה נמשכות מבחינת י"ה, שלמעלה מו"ה.

קטע 3 • 51

מדוע התורה שבעל פה נשארה בעל פה

5 והנה כל דברי סופרים הוא הכל עד"ז של הל"ת שהרי ד"ס הם לעשות סייג לתורה¹⁹ עשו משמרת למשמרתי²⁰ כו'

והנה, כל דברי סופרים הם באותו אופן של מצוות לא תעשה, שהרי דברי סופרים נועדו לעשות סייג לתורה: "עשו משמרת למשמרתי" וכו'.

כל התקנות של חז"ל, "דברי סופרים", פועלות בדומה למצוות לא תעשה, משום שתפקידן לעשות סייג לתורה. הגמרא דורשת את "שמרו את משמרת" במשמעות של "עשו משמרת למשמרתי". סייג הוא מעין "לא": הוא מרחיק את האדם מן האסור.

לכך נקרא דברי סופרים ששרשם מבחי' סופר שהוא בחי' אי"ה סופר שהוא ענין א' י"ה כנ"ל שהל"ת נמשכים מ"ה.

לכן הם נקראים "דברי סופרים", שכן שורשם בבחינת "סופר", שהיא בחינת "איה סופר", עניין של אל"ף יו"ד-ה"א, כנ"ל, שממנה נמשכות מצוות לא תעשה.

לכן הם נקראים דברי סופרים: שורשם הוא ב"סופר" — "איה סופר?" — אל"ף יו"ד-ה"א, אותו שורש שממנו נמשכות מצוות לא תעשה.

וכמו"כ כל ד"ס נמשכים משם לכן הם למעלה מתושב"כ שנקי ספר דרמ"ח מ"ע נמשכים מו"ה שהם מתלבשים בכלים.

וכך גם כל דברי סופרים נמשכים משם. לכן הם למעלה מהתורה שבכתב, הנקראת "ספר", שהרי רמ"ח מצוות עשה נמשכות מו"ה"א, המתלבשות בכלים.

מכיוון שדברי סופרים נמשכים משם, הם עומדים למעלה מהתורה שבכתב, הנקראת "ספר". רמ"ח מצוות עשה נמשכות מו"ה"א ומתלבשות בכלים.

משא"כ ד"ס הם מבחי' שלמעלה מזו לכן לא היה באפשר להתלבש במעשה הכתב אלא בעל פה דוקא לעומת זאת, דברי סופרים הם מבחינה שלמעלה מזו, ולכן לא היה אפשר שיתלבשו במעשה הכתיבה, אלא דווקא בעל פה.

מכיוון שדברי סופרים באים מדרגה שלמעלה מהכלים, לא היה אפשר להלבישם בכתיבה, ולכן הם נשארו בעל פה. כך מתבאר השאלה השנייה של המאמר: מדוע התורה שבעל פה לא נכתבה.

כי אבא יסד ברתא²¹ שבחי' הדיבור נמשך מן הח"ע שהוא בחי' איה סופר כנ"ל (ועי' מ"ש ע"פ שחורה אני²² ונאווה²³ מענין זה):

כי "אבא יסד ברתא": בחינת הדיבור נמשכת מחכמה עילאה, שהיא בחינת "איה סופר", כנ"ל. (וראו מה שנכתב על הפסוק "שחורה אני ונאווה" בעניין זה.)

הדיבור עצמו נמשך מחכמה עילאה, כפי שנאמר "אבא יסד ברתא": חכמה (אבא) היא היסוד של מלכות, בחינת הדיבור (הבת). לכן הדיבור נמשך ישירות מ"איה סופר". הסוגריים מפנים לדיון נרחב יותר על הפסוק "שחורה אני ונאווה".

קטע 4 • 61-9

מה התורה שבכתב אינה כותבת

6 והנה גם בתושב"כ עצמה ימצאו ענינים אשר לא נכתבו מצד מעלתן הרמה. דהיינו שלפעמים נאמר וידבר ה' אל משה לאמר כך וכך. שנתפרש ונכתב בתורה הצווי והאמירה של הקב"ה למשה בענין מצוה ההיא.

והנה, גם בתורה שבכתב עצמה יש ענינים שלא נכתבו מפני מעלתם הנשגבת. כלומר, לפעמים נאמר: "וידבר ה' אל משה לאמור", ואחר כך מפורט הענין; כך הציווי והאמירה של הקדוש ברוך הוא למשה בנוגע לאותה מצווה מפורשים ונכתבים בתורה.

גם בתוך התורה שבכתב יש דברים שנותרו בלתי כתובים מפני מעלתם הנשגבת. פעמים רבות התורה אכן מתעדת את הציווי של ה' למשה על מצווה, בלשון המוכרת: "וידבר ה' אל משה לאמור".

7 ולפעמים לא נכתב רק הצווי של משה לישראל בענין מצוה ההיא ולא נכתב הצווי של הקב"ה אליו ולפעמים נכתבת רק הוראתו של משה לישראל בענין אותה מצווה, ואילו הצווי של הקדוש ברוך הוא אליו אינו נכתב,

לפעמים התורה מתעדת רק את הוראתו של משה לישראל על מצווה, ולא את צווי הי' למשה.

וכמו כל משנה תורה שאמר משה לישראל כמה מצות אשר לא נתפרשו היכן צוהו הש"י ע"ז. כמו בכל משנה תורה (ספר דברים), שבה משה אמר לישראל כמה מצוות, ולא מפורש היכן ציווה אותו הקדוש ברוך הוא עליהן.

חלקים רבים מספר דברים (משנה תורה) הם כך: משה מלמד את ישראל מצוות, והתורה אינה אומרת היכן ציווה אותו הי' עליהן.

8 וכה"ג נמצא הרבה בתורה. וצריך להבין למה לא נכתב הצווי של הקב"ה. אך הענין כי משה הוא בחי יסוד אבא²⁴

וכיוצא בזה יש מקרים רבים בתורה. יש להבין מדוע הצווי של הקדוש ברוך הוא לא נכתב. אך הענין הוא שמשה הוא בחינת יסוד אבא,

מקרים כאלה מצויים לעיתים קרובות, והשאלה היא מדוע צווי הי' לא נכתב. התשובה מתחילה בבחינתו של משה: הוא יסוד אבא, הצינור שדרכו החכמה משפיעה.

ולכן זכה שתנתן התורה על ידו דאורייתא מח"ע נפקת.²⁵ ופי' ויאמר או וידבר הי' אל משה. ולכן זכה שהתורה תינתן על ידו, שהרי "דאורייתא מחכמה עילאה נפקת". ופירוש המילים "ויאמר הי'" או "וידבר הי'" אל משה

לכן התורה ניתנה על ידי משה, שכן "התורה יוצאת מחכמה עילאה". בהתאם לכך, למילים "ויאמר הי'" או "וידבר הי' אל משה" יש משמעות פנימית, שתוסבר בהמשך.

הוא בחי הדבור וההמשכה מן המאציל אור א"ס ב"ה ליסוד אבא ח"ע בענין המצוה ההיא או ההגדה ההיא.

הוא בחינת הדיבור וההמשכה מן המאציל, אור אין סוף ברוך הוא, אל יסוד אבא, חכמה עילאה, בענין אותה מצווה או אותו סיפור.

מילים אלה מתארות את הדיבור ואת ההמשכה מן המאציל, אור אין סוף, אל יסוד אבא, חכמה עילאה, בנוגע למצווה מסוימת או לסיפור מסוים. הדיבור של הי' אל משה הוא ההמשכה מאור אין סוף אל החכמה.

9 וענין וידבר משה אל בניי הוא ההמשכה שנמשך מיסוד אבא גילוי ענין ההוא לישראל. ולכך יש איזו ענינים גבוהים מאד.

עניין "וידבר משה אל בני ישראל" הוא ההמשכה שבה נמשך גילוי העניין ההוא מיסוד אבא לישראל. לכן יש ענינים נעלים מאוד,

"וידבר משה אל בני ישראל" הוא השלב השני: ההמשכה מיסוד אבא, משה, שבאמצעותה העניין מתגלה לישראל. מכיוון שלהמשכה יש שני שלבים, יש ענינים נעלים מכדי שהשלב הראשון ייכתב.

שלא היה יכול להתלבש בכתב ענין ההמשכה מאור א"ס ב"ה בח"ע בענין ההוא רק נכתב ההמשכה והגילוי מיסוד אבא למטה שזהו ענין וידבר משה כו'.

שההמשכה מאור אין סוף ברוך הוא אל חכמה עילאה בעניין ההוא לא הייתה יכולה להתלבש בכתב; נכתבו רק ההמשכה והגילוי מיסוד אבא ולמטה, וזהו ענין "וידבר משה" וכו'.

בענינים נעלים כל כך, השלב הראשון — ההמשכה מאור אין סוף אל חכמה עילאה — לא יכול היה להתלבש בכתב. נכתב רק השלב השני, ההמשכה מיסוד אבא ולמטה: "וידבר משה".

וכמו בענין הארבה שהתרה משה את פרעה כי אם מאן אתה²⁶ כו' הנני מביא מחר ארבה כו' ולא נאמר הצווי של הקב"ה בענין ההתראה.

וכמו בענין הארבה, כשמשה הזהיר את פרעה: "כי אם מאן אתה" וכו', "הנני מביא מחר ארבה" וכו'; ולא נזכר הציווי של הקדוש ברוך הוא בענין האזהרה.

דוגמה לכך היא מכת הארבה. משה מזהיר את פרעה: "כי אם מאן אתה לשלח את עמי, הנני מביא מחר ארבה בגבולך", ובכל זאת התורה אינה מספרת שה' ציווה אותו להזהיר כך.

והיינו להיות ששרש הארבה גבוה מאד כידוע בענין וארבה את זרעו²⁷ ואתן לו את יצחק כו'

וזאת משום ששרש הארבה נעלה מאוד, כידוע בענין "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק" וכו'.

הטעם לכך הוא ששרש הארבה נעלה מאוד. המילה "ארבה" נכתבת כמו "וארבה" שבפסוק, שבו נאמר שה' הרבה את זרעו של אברהם ונתן לו את יצחק.

(צ"ע דאח"כ נכתב הצווי של הקב"ה בענין הארבה נטה את ידך²⁸ וצ"ל דבענין ההתראה לפרעה לא היה יכול להיות נכתב)

(צריך עיון, שהרי לאחר מכן נכתב הציווי של הקדוש ברוך הוא בענין הארבה: "נטה את ידך". ויש לומר שבענין האזהרה לפרעה לא היה אפשר לכתוב זאת.)

בסוגריים מובאת קושיה: מעט לאחר מכן התורה אכן מספרת שה' ציווה בענין הארבה: "נטה את ידך". התשובה היא שרק את האזהרה לפרעה לא היה אפשר לכתוב.

ויש ענינים שיוכל להיות נכתב הצווי של הקב"ה למשה ולא נכתב הצווי של משה לישראל בענין ההוא רק שממילא מובן שמסתמא אמר משה לישראל מאחר שנכתב שאמר השי"ת למשה כו':

ויש ענינים שבהם אפשר לכתוב את הצווי של הקדוש ברוך הוא למשה, אך הצווי של משה לישראל בענין ההוא אינו נכתב; אלא הדבר מובן מאליו, שבוודאי משה אמר לישראל, מאחר שנכתב שהקדוש ברוך הוא אמר למשה וכו'.

קורה גם ההפך: הצווי של ה' למשה נכתב, אך לא נכתב שמשה מסר אותו לישראל. מובן מאליו שמשה אמר להם זאת, שכן התורה מספרת שה' אמר לו.

קטע 5 • 101-12

אהבה שיש לה טעם ואהבה שלמעלה מן הטעם

10 להבין מארז"ל ע"פ כי טובים דודיך מייך. ערבים עלי^{30, 29} דברי סופרים יותר מיינה של תורה.³¹ וי"ל לשון עלי והל"ל לי.

[יש להבין] את מאמר רבותינו ז"ל על הפסוק "כי טובים דודיך מייך": "ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה". ויש להבין את לשון "עלי"; היה לו לומר "לי".

נפתח כאן חלק חדש, העוסק בדברי חז"ל על הפסוק "כי טובים דודיך מייך": "ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה". המאמר שואל מדוע נאמר "עלי" ולא "לי".

הנה כתיב לאהבה את³² ה' אלקיך כי הוא חייך. פי' כי הוא חייך. היינו נתינת טעם.

והנה כתוב: "לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך". פירוש "כי הוא חייך" הוא שזהו נתינת טעם.

כדי להשיב על כך, המאמר פונה תחילה לפסוק "לאהבה את ה' אלקיך... כי הוא חייך". המילים "כי הוא חייך" נותנות טעם לאהבה.

11 וכנודע דכי משמש בארבע לשונות.^{33, 34} וכאן הוא משמש בלשון דהא. שהוא נתינת טעם לאהבה את ה' אלקיך מפני שהוא חייך.

כידוע, למילה "כ"י יש ארבע משמעויות. כאן היא משמשת במשמעות "שהרי": היא נותנת טעם לאהבת הוי' אלקיך — מפני שהוא חייך.

כפי שאומרת הגמרא, למילה "כ"י יש ארבע משמעויות; כאן פירושה "מפני ש". הפסוק מסביר מדוע יש לאהוב את ה': מפני שהוא חייך.

שהמאציל העליון ב"ה הוא מקור החיים ומקור התענוגים כמ"ש כי עמך מקור חיים^{35,36} וגוי וממך הכל³⁷ כתיב שממנו נמשכו כל החיים והתענוגים הנמצאים בארבעה עולמות אבי"ע והוא ית' הוא חיי החיים.

שהרי המאציל העליון, ברוך הוא, הוא מקור החיים ומקור התענוגים, כמו שכתוב: "כי עמך מקור חיים" וגו'; ונאמר: "וממך הכל" — ממנו נמשכים כל החיים והתענוגים המצויים בארבעת העולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה, והוא יתברך הוא חיי החיים.

המאציל הוא מקורם של כל החיים ושל כל התענוג, כפי שאומרים הפסוקים: "כי עמך מקור חיים" ו"וממך הכל". ממנו באים כל החיים והתענוג שבארבעת העולמות — אצילות, בריאה, יצירה ועשיה — ולכן הוא חיי החיים.

12 ואי לזאת כשיתבונן האדם בזה יומשך מזה לאהבה את ה' שכמו שאוהב האדם לחיי נפשו כך יאהב את ה' שהוא חיי החיים כולם וחיי נפשו בפרט.

בהתאם לכך, כאשר האדם יתבונן בזה, הדבר יעורר בו אהבה לה': כשם שהאדם אוהב את חיי נפשו, כך יאהב את ה', שהוא חיי כל החיים וחיי נפשו שלו בפרט.

ההתבוננות בזה מביאה את האדם לאהבת ה': כשם שכל אדם אוהב את חייו שלו, כך יאהב את ה', שהוא חיי כל החיים וחיי נפשו שלו בפרט.

אך אהבה זו שנמשכה מן הטעם כי הוא חייך לא נקי עדיין מס"נ הנא בפסוק בכל נפשך ובכל מאדך³⁸ מאחר שנמשכ' מן הטעם כי הוא חייך ונודע שבחיי טנת"א הוא בבחי' הנאצליי טעמים בחכמה³⁹ כו'.

אבל אהבה זו, שנולדה מן הטעם "כי הוא חייך", עדיין אינה נקראת מסירות נפש הנזכרת בפסוק "בכל נפשך ובכל מאדך", מאחר שהיא נובעת מן הטעם "כי הוא חייך". וידוע שמדרגת הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות היא בבחינת הנאצלים: הטעמים בחכמה וכו'.

אולם אהבה שנולדה מתוך טעם אינה עדיין מסירות הנפש של "בכל נפשך ובכל מאדך". טעם שייך לחכמה: מבין ארבעת חלקי טקסט התורה — טעמים, נקודות, תגין ואותיות — הטעמים, מילה שמשמעותה גם "נימוקים", מיוחסים לחכמה, שהיא אחת הבחינות הנאצלות.

אבל המאציל א"ס ב"ה מרומם ונשגב אף מגדר החכמה כמ"ש כולם בחכמה עשית⁴⁰ שהחכמה נחשבת לעשיי גשמית קמיה ית'.

אבל המאציל, אין סוף ברוך הוא, נעלה ונשגב אפילו מעבר לגבולות החכמה, כפי שנאמר: "כולם בחכמה עשית" — שכן החכמה נחשבת לפניו לעשייה גשמית.

המאציל, אין סוף, נמצא מעבר אפילו לחכמה. "כולם בחכמה עשית" מלמד שגם החכמה נמנית עם הדברים שהוא עשה; לפניו, אפילו החכמה היא כעשייה גשמית.

ומזה נמשך בחיי מסירת נפש (שיש בכח בכל אי מִישראל מחמת שמלובש בנשמתו הארה מבחי א"ס ב"ה שלמעלה מן החכמה והטעם כו')

ומבחינה זו נמשכת בחינת מסירות הנפש, הקיימת בכוח בכל אחד מישראל, משום שבנשמתו מלובשת הארה מבחינת אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מן החכמה ומן הטעם וכו':

מבחינה זו, שלמעלה מן החכמה, נובעת היכולת למסירות נפש. היא קיימת בכוח אצל כל יהודי, משום שבנשמתו מלובשת הארה מאין סוף, שלמעלה מן החכמה ומן הטעם.

למסור נפשו באחד בלי טעם ודעת כלל רק מצד אהבה הפשוטה לה' המרומם לבדו ואין ערוך אליו כלל וכמ"ש אני הוי"ה לא שנית⁴¹ כו'

למסור את נפשו לאחד, בלי שום טעם ודעת, אלא רק מתוך אהבה פשוטה לה', שהוא לבדו נעלה ואין ערוך אליו כלל; כפי שנאמר: "אני הוי"ה לא שנית" וכו'.

מסירות נפש פירושה למסור את עצמו לאחד בלי שום טעם, מתוך אהבה פשוטה לה', שהוא לבדו נעלה ואין ערוך אליו כלל. הפסוק "אני הוי"ה לא שנית" מבטא שהוא למעלה מכל שינוי.

בין קודם שנברא העולם ובין אחר שנברא העולם אין בו שום שינוי והתפעלות כלל וענין אהבה זו היינו שאינו רוצה להיות נפרד מיחודו ית'

בין לפני שנברא העולם ובין לאחר שנברא העולם אין בו שום שינוי או התפעלות כלל. עניינה של אהבה זו הוא שהאדם אינו רוצה להיות נפרד מייחודו יתברך,

בריא העולם לא חוללה בו שום שינוי כלל. האהבה הנובעת מבחינה זו היא הרצון שלא להיפרד מייחודו.

אלא למהוי אחד באחד ממש והיינו ענין בכל נפשך ובכל מאדך למסור נפשו ממש למעלה מן הטעם והדעת והוא ההתקשרות במהותו ועצמותו ית' שלמעלה מעלה מבחי טנת"א כנ"ל:

אלא להיות אחד עם האחד ממש. וזהו ענין "בכל נפשך ובכל מאדך": למסור ממש את נפשו, למעלה מן הטעם והדעת. זהו הקשר עם עצמותו ומהותו יתברך, שלמעלה מעלה מבחינת הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות, כפי שהתבאר לעיל:

תכלית האהבה היא להיות כאמת "אחד עם האחד", וזהו "בכל נפשך ובכל מאדך": למסור את עצמו מעבר לטעם ולדעת. כך הנשמה מתקשרת עם עצמותו ומהותו של ה', הרבה למעלה מבחינת הטעמים, השייכים לעולם הטעמים והנימוקים.

קטע 6 • 11-16

יִינָה שֶׁל תּוֹרָה וּשְׁבֶת

13 והנה אהבה ומסין זו יש בכל אי מִיִּשְׂרָאֵל בכח אלא שהיא בבחי' העלם והסתר. וכדי להוציאה מהעלם אל הגלוי הוא עיי בחינת יינה של תורה דוקא.

והנה, אהבה זו ונכונות זו למסירות נפש קיימות בכוח אצל כל אחד מישראל, אלא שהן במצב של העלם והסתר. הוצאתן מן ההעלם אל הגלוי נעשית דווקא באמצעות בחינת ייין התורה.

אהבה זו ונכונות זו למסירות נפש קיימות בכוח אצל כל יהודי, אך הן נסתרות. הן מתגלות רק באמצעות ייין התורה.

כמארז"ל נכנס יין יצא סוד⁴² והסוד הגנוז בנפש היא האהבה מסותרת הנ"ל ועיי שיכנס בנפשו בחי' יינה של תורה

כמאמר חז"ל: "נכנס יין יצא סוד". הסוד הגנוז בנפש הוא האהבה המסותרת שהזכרה לעיל. וכאשר בחינת יין התורה נכנסת בנפשו,

כמאמר חז"ל: "נכנס יין יצא סוד". הסוד הגנוז בנפש הוא אהבה מסותרת זו, והיין שמגלה אותה הוא יין התורה הנכנס בנפש.

שהוא בחי' קיום התומ"צ שעיי' נמשך התגלות האהבה המסותרת שתצא האהבה אל הגלוי בלב כנס"י שיהיו בוערים באהבה פשוטה למהוי אחד באחד.

שהיא בחינת קיום התורה והמצוות, על ידה נמשכת התגלות האהבה המסותרת, כדי שהאהבה תצא אל הגלוי בלב כנסת ישראל, וכולם יבערו באהבה פשוטה "להיות אחד באחד".

יין התורה הוא קיום התורה והמצוות. באמצעותו מתגלה האהבה המסותרת בלב כנסת ישראל, והם בוערים באהבה פשוטה, מתוך רצון להיות אחד עם האחד.

14 והנה בשבת מתגלה גי' בחי' האהבה מסותרת בבחי' גלוי.⁴³ והענין דהנה כתיב ששת ימים עשה⁴⁴ ה' את השמים וכו' וביום השביעי שבת.

והנה, גם בשבת מתגלה בגלוי בחינת האהבה המסותרת. והענין הוא, שהרי כתוב: "ששת ימים עשה ה' את השמים וכו', וביום השביעי שבת".

גם בשבת האהבה המסותרת יוצאת מן ההעלם אל הגלוי. כדי להסביר זאת, המאמר פונה לפסוק "ששת ימים עשה ה' את השמים וכו', וביום השביעי שבת".

כי בעשרה מאמרות שהם ע"ס נברא העולם.^{45,46} ובראשית נמי מאמר הוא^{47,48} דהיינו שגם החכמה דאצי ראשית האצי הוא ג"כ בחי' מאמר לבד לגבי מהו"ע ית' וכנ"ל בענין כלם בחכמה עשית.

שהרי העולם נברא בעשרה מאמרות, שהם עשר הספירות, והגמרא מונה גם את "בראשית" כמאמר. נמצא שגם החכמה שבאצילות, הראשונה מכל שבאצילות, ראשית האצילות, היא רק בחינת מאמר ביחס למהותו ועצמותו יתברך, כפי שהוסבר לעיל בענין "כולם בחכמה עשית".

העולם נברא בעשרה מאמרות, שהם עשר הספירות, והגמרא מונה גם את "בראשית" כמאמר. נמצא שגם החכמה שבאצילות, הראשונה מכל הבחינות, היא רק "מאמר" ביחס להווייתו של ה' עצמו, כפי שהתבאר לעיל מן הפסוק "כולם בחכמה עשית".

15 ובשייב נשפלו החכמה והמדות עליונות שהם הע"מ לברוא העולם כמו עד"מ האדם העושה איזה מלאכה שכותב או מצייר איזה ציור

במהלך ששת ימי בראשית הונמכו החכמה והמדות העליונות, שהן עשר המאמרות, כדי לברוא את העולם. לשם משל, אדם שעושה מלאכה כלשהי, כותב או מצייר ציור:

בששת ימי בראשית הונמכו החכמה והמדות העליונות, עשר המאמרות, כדי לברוא. המאמר משווה זאת לאדם שכותב או מצייר.

אזי משפיל שכלו ומחשבתו לעיין באותו הציור והכתב וכשגמר מחשבתו חוזרים שכלו ומחשבתו למהותו ועצמותו.

הוא מנמיך אז את שכלו ואת מחשבתו כדי להתכונן באותו ציור ובכתב; וכשהוא מסיים את מלאכת מחשבתו, שכלו ומחשבתו חוזרים למהותם ולעצמותם.

בזמן עבודתו הוא מוריד את שכלו ואת מחשבתו אל תוך הציור או הכתב; כשהוא מסיים, שכלו ומחשבתו חוזרים למצבם הקודם.

כך עד"מ למעלה בשייב נשפלו הע"ס עליונות להיות בריאת העולם על ידיהן ובשבת שבת וינפש⁴⁹ שנתעלו החכמה ומדות למהו"ע ית' המרומם ונשגב לבדו בבחי' אין ערוך כו' מקור התענוגים.

כך גם למעלה, לשם משל: בששת ימי בראשית הונמכו עשר הספירות העליונות, כדי שהעולם ייברא באמצעותן; ובשבת, "שבת וינפש" — החכמה והמדות עלו אל מהותו ועצמותו יתברך, המרומם והנשגב לבדו, בבחינת "אין ערוך אליו" וכו', מקור התענוגים.

כך גם למעלה: בששת הימים עשר הספירות הנמיכו את עצמן כדי לברוא באמצעותן, ובשבת, "שבת וינפש" — החכמה והמדות חזרו ועלו אל מהותו ועצמותו של הקב"ה, שלמעלה מכל השוואה, מקור כל התענוגים.

16 ולכן מתגלה בשבת בחי' אהבה מסותרת שהיא מבחי' זו למעלה מבחי' חכמה ובחי' טעמים כו' כנ"ל.

לכן בשבת מתגלה בחינת האהבה המסותרת, שכן היא נובעת מבחינה זו, שלמעלה מבחינת חכמה ומבחינת הטעמים וכו', כפי שהוסבר לעיל.

זו הסיבה שהאהבה המסותרת מתגלה בשבת: היא נובעת מאותה בחינה שלמעלה מחכמה ומהטעמים, שאליה חוזרות הספירות בשבת.

וכי' בא ע"י שנכנס בנפש האדם בחי' יינה של תורה היינו קיום המצות שבהם מלובש רצון העליון שהוא למעלה מבחי' חכמה כנודע

כל זה מתרחש כאשר בחינת יינה של תורה נכנסת לנפש האדם; כלומר, באמצעות קיום המצוות, שבהן מלובש הרצון העליון, שלמעלה מבחינת חכמה, כידוע.

כל זה מתרחש כאשר יינה של תורה נכנס לנפש — כלומר, באמצעות קיום המצוות, שהרצון העליון, שלמעלה מחכמה, מלובש בהן.

וע"י גילוי רצה"ע יתעורר באדם גלוי האהבה מסותרת שהיא בחי' אהבה ורצון שלמעלה מן החכמה והטעם וזהו ענין נכנס יין יצא סוד:⁵⁰

ובאמצעות גילוי הרצון העליון תתעורר באדם האהבה המסותרת, שהיא בחינת אהבה ורצון שלמעלה מן החכמה והטעם. וזהו ענין "נכנס יין יצא סוד".

כאשר הרצון העליון מתגלה באמצעות המצוות, הוא מעורר באדם את האהבה המסותרת, שהיא עצמה אהבה ורצון שלמעלה מחכמה וטעם. זהו "נכנס יין יצא סוד".

קטע 7 • 171-19

הברכות: "ערבים עליי"

17 ועתה יובן ענין ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה. עלי דוקא והיינו כי המצות עצמן נק' יינה של תורה כנ"ל. והנה הברכות⁵¹ שמברכים על המצות הם מדי"ס.^{52, 53}

כעת יובן ענין "ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה" — "עלי דוקא. כלומר, המצוות עצמן נקראות "יין התורה", כפי שהוסבר לעיל; והברכות שמברכים על המצוות הן מדברי סופרים.

כעת ניתן להבין את דברי חז"ל, תוך הדגשת המילה "עלי". המצוות עצמן הן יין התורה, ואילו הברכות שמברכים על המצוות הן מדברי סופרים, כלומר מתקנת חכמים.

18 והם למעלה מקיום המצות עצמן כמ"ש בע"ח⁵⁴ שע"י עצם המצוה נמשך בחי' האו"פ המתלבש בתוך הכלים ממש וע"י הברכה שעל המצוה ממשיכים בחי' האור מקיף⁵⁵ שהוא למעלה מבחי' האו"פ שלכך א"י להתלבש בתוך הכלי

והן למעלה מקיום המצוות עצמן, ככתוב בעץ חיים: באמצעות המצוה עצמה נמשכת בחינת האור הפנימי, המתלבש בתוך הכלים ממש; ובאמצעות הברכה על המצוה ממשיכים בחינת אור מקיף, שהוא למעלה מבחינת האור הפנימי, ולכן אינו יכול להתלבש בתוך הכלי.

הברכות נעלות מן המצוה עצמה. כפי שכתוב בעץ חיים, תורת האר"י, מעשה המצוה ממשיך אור פנימי שנכנס לכלים, ואילו הברכה עליה ממשיכה אור מקיף, נעלה מכדי להיכנס לכלי כלשהו.

וז"ש רז"ל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן⁵⁶ לשון עובר הוא ענין מקיף⁵⁷ כמו עובר לסוחר.^{58, 59}

וזהו שאמרו חז"ל: "על כל המצוות מברכים עובר לעשייתן". המילה "עובר" מציינת דבר המקיף, כמו "עובר לסוחר".

רמז לכך נמצא בתקנת חז"ל לומר ברכה על המצווה "עובר לעשייתן", כלומר לפני עשייתה. "עובר" פירושו המילולי הוא עובר מעל, והמאמר מפרש זאת במשמעות של מקיף, כמו הכסף ששילם אברהם, שהיה "עובר לסוחר".

19 וזהו ענין ערבים עלי ד"ס ולא אמר לי. כי פי עלי היינו לומר שהמשכה ע"י הברכה הוא בבחי' מקיף וזהו פירוש "דברי סופרים ערבים עלי", ולא נאמר "לי": המילה "עלי" פירושה שהמשכה באמצעות הברכה היא בבחינת אור מקיף,

לכן אמרו חז"ל "ערבים עלי" ולא "לי": "עלי" פירושו שהאור שהברכה ממשיכה מקיף את האדם ונמצא מעליו, ולא נכנס לתוכו.

וזהו עלי ולכך ערבים יותר מיינה של תורה שהם רק בחי' או"פ כו' ונועם ה' והעריכות הנמשך ע"י הברכה שהוא מד"ס הוא מבחי' מקיף וזהו ערבים עלי.

וזהו "עלי". לכן דברי הסופרים ערבים יותר מיינה של תורה, שהוא בבחינת אור פנימי בלבד וכו'. "נועם ה'" והעריכות הנמשכים באמצעות הברכה, שהיא מדברי סופרים, הם מבחינת אור מקיף; וזהו "ערבים עלי".

לכן דברי הסופרים ערבים יותר מיינה של תורה, כלומר מן המצוות, שממשיכות אור פנימי בלבד. הנועם והעריכות הנמשכים באמצעות הברכה מדברי סופרים באים מן הבחינה המקיפה: "ערבים עלי".

קטע 8 • 201-23

נוסח הברכה

20 ופי' וענין לי הברכה בא"י אמ"ה אקב"ו היינו ברוך הוא המשכ' מבחי' ראש ומקור כל ברכה מקור החיים שלמעלה מהשתלשלות.

ופירוש ומשמעות הנוסח של הברכה, "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו וציוונו", הוא כך: "ברוך" פירושו המשכה מבחינת הראש והמקור של כל הברכה, מקור החיים שלמעלה מהשתלשלות.

כעת מוסבר נוסח הברכה, "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו וציוונו", ביטוי אחר ביטוי. "ברוך" פירושו המשכה מראש ומקור כל הברכה, מקור החיים שלמעלה מהשתלשלות.

ונמשך ברכה והמשכה זו אל בחי' אתה הוא בחי' עלמא דאתגליא שיהיה בחי' הוי"ה שהוא כללות ההשתלשלות יו"ד צמצום ה"א התפשטות ו' המשכה ה' התפשטות.

והמשכה וברכה זו נמשכת אל בחינת "אתה", שהיא בחינת העולם הגלוי, כדי שתהיה בחינת הוי", הכוללת את כל ההשתלשלות: הוי"ד — צמצום; ה"א — התפשטות; הוי"ו — המשכה; וה"א — התפשטות.

המשכה זו מגיעה אל "אתה", הפנייה אל מי שנוכח, המייצג את העולם הגלוי, כדי שתהיה בחינת הוי", הכוללת את כל ההשתלשלות העולמות בארבע אותיות: יו"ד — צמצום; ה"א — התפשטות; וי"ו — המשכה; וה"א האחרונה — התפשטות.

21 וז"ש ברכת הוי"ה⁶⁰ היא תעשיר ובאברהם כתיב והיה ברכה⁶¹ שהברכה היא בחי' הוי"ה ואח"כ אומרים אמ"ה שיומשך השפע למטה עד גם בבחי' מלך העולם שהיא בחי' מל' דאצי' שהיא בחי' תחתונה שבאצי' כנודע.

וזהו שנאמר: "ברכת הוי' היא תעשיר", ועל אברהם נאמר: "והיה ברכה", שכן הברכה היא בחינת הוי". לאחר מכן אומרים "אלקינו מלך העולם", כדי שהשפע יימשך למטה, עד לבחינת "מלך העולם", שהיא בחינת מלכות דאצילות, הבחינה התחתונה ביותר באצילות, כידוע.

כך נאמר: "ברכת הוי' היא תעשיר", ולאברהם נאמר: "והיה ברכה" — הברכה היא בחינת הוי". לאחר מכן באות המילים "אלקינו מלך העולם", הממשיכות את השפע למטה, עד למלכות דאצילות, הבחינה התחתונה ביותר באצילות.

אשר הוא בחי' תענוג העליון כמה שכתוב באשרי כי אשרוני בנות.⁶² בכדי לקדשנו במצותיו הקב"ה מניח תפילין⁶³ כו' שהם מבחי' מהו"ע ית'.

"אשרי" היא בחינת התענוג העליון, כמו שנאמר: "באשרי, כי אשרוני בנות". "לקדשנו במצותיו": הקדוש ברוך הוא מניח תפילין וכו', והן מבחינת מהותו ועצמותו יתברך.

"אשרי", כלומר "מי ש", נדרש כאן במשמעות של תענוג, בדומה לדבריה של לאה כשקראה לבנה אשר: "באשרי, כי אשרוני בנות". התענוג הזה הוא "לקדשנו במצותיו"; המצוות נובעות מעצמותו של הקב"ה, כפי שאומרת הגמרא שהקדוש ברוך הוא עצמו מניח תפילין.

22 ונמצא יש בהברכה בחי' רי"ש תחלה הוא השוב להמשיך השפע למטה עד בחי' מלך העולם ואח"כ הרצוא קדשנו במצותיו במהו"ע להמשיך משם למטה.

נמצא שבברכה יש בחינת רצוא ושוב. תחילה בא השוב: להמשיך את השפע למטה, עד לבחינת "מלך העולם". לאחר מכן בא הרצוא: "אשר קדשנו במצותיו" — אל מהותו ועצמותו, כדי להמשיך משם למטה.

הברכה כוללת רצוא ושוב. תחילה בא ה"שוב", המשכת השפע למטה עד "מלך העולם"; אחר כך בא ה"רצוא", "אשר קדשנו במצותיו", הגעה אל עצמותו ומהותו של ה' כדי להמשיך משם למטה.

וז"ש אשרי איש ירא את⁶⁴ ה'. מתחלה בחי' ריחוק שירא לגשת אל הקדש מי אנכי כי באתי עד הלום.⁶⁵ וזהו שנאמר: "אשרי איש ירא את ה'". תחילה יש בחינת ריחוק: הוא ירא לגשת אל הקודש — "מי אני, כי באתי עד הלום?"

הפסוק "אשרי איש ירא את ה'" מראה את אותו סדר בעבודת האדם. תחילה בא הריחוק: הוא ירא לגשת אל הקודש וחושב: "מי אני, כי באתי עד הלום?"

23 ואח"כ במצותיו חפץ מאד.⁶⁶ דהיינו אמת שאיני ראוי לכך אך מ"מ במצותיו חפץ מאד. והטעם שצ"ל רוי"ש

ואחר כך: "במצותיו חפץ מאד". כלומר, אמת שאיני ראוי לכך, ובכל זאת "במצותיו חפץ מאד". והטעם לכך שצריכים להיות רצוא ושוב

אחר כך בא "במצותיו חפץ מאד": אמת שאיני ראוי לכך, ובכל זאת הוא חפץ מאוד במצותיו. המאמר שואל כעת מדוע צריכים להיות גם רצוא וגם שוב.

כי כל המשכה מלמעלה צ"ל ע"י מטי ולא מטי תחלה בחי' הסתלקות שהוא ענין לא מטי ואח"כ התפשטות בחי' מטי.

הוא שכל המשכה מלמעלה חייבת לעבור דרך "מטי ולא מטי": תחילה בחינת הסתלקות, שהיא ענין "לא מטי", ואחר כך התפשטות, בחינת "מטי".

כל המשכה מלמעלה באה באמצעות "מטי ולא מטי": תחילה הסתלקות, ה"לא מטי", ואחר כך התפשטות, ה"מטי".

ולכן צ"ל אתעדל"ת ג"כ בחי' רוי"ש וזהו ענין ערבים עלי ד"ס ששרש דברי חז"ל נמשך מבחי' סופר בחי' איה סופר

ולכן גם אתערותא דלתתא צריכה להיות בבחינת רצוא ושוב. וזהו ענין "ערבים עלי דברי סופרים": שורש דברי חז"ל נמשך מבחינת סופר, בחינת "איה סופר".

לכן גם העבודה שלנו, אתערותא דלתתא, צריכה לכלול רצוא ושוב. כך מתבאר "ערבים עלי דברי סופרים": דברי חז"ל נמשכים מבחינת סופר, "איה סופר".

שהוא למעלה מבחי' יינה של תורה שתושב"כ נק' ספר כו' וכמשי"ל. ועמ"ש מענין ברכת המצות בפסוק ועשית בגדי קדש^{67,68} ע"ש:

שהיא למעלה מבחינת יינה של תורה, שכן תורה שבכתב נקראת ספר וכו', וכמו שנתבאר לעיל. ועיינו במה שנכתב בענין ברכת המצות על הפסוק "ועשית בגדי קודש"; ראו שם.

הסופר עומד למעלה מיין התורה, משום שתורה שבכתב נקראת "ספר" בלבד, כפי שהוסבר בתחילת המאמר. לעיון נוסף בברכות על המצות, המאמר מפנה לביאור הפסוק "ועשית בגדי קודש".

בעבודה

בכל יהודי טמונה אהבה מסותרת לה', שלמעלה מן הטעם; קיום המצוות, יינה של תורה, מוציא אותה מן ההעלם, וגם שבת מגלה אותה. עבודת האדם צריכה להיות ברצוא ושוב, כפי שעולה מן הברכה, ככתוב: "אשרי איש ירא את ה'" — תחילה יראה השומרת מרחק, "מי אני שבאתי עד הלום?", ולאחר מכן, אף שהוא יודע שאינו ראוי, "במצוותיו חפץ מאד".

שאלות לשיחה

1. מדוע אפשר להשיג את האור של מצוות לא תעשה רק באמצעות שלילת היפוכו, וכיצד הדבר מסביר מדוע התורה שבעל פה לא נכתבה?
2. מה ההבדל בין אהבת ה' "כי הוא חי" לבין מסירות הנפש של "ובכל נפשך"?
3. כיצד המצוות, "יינה של תורה", מוציאות את האהבה המסותרת מן ההעלם, ומדוע גם השבת מגלה אותה?
4. מדוע הברכה על מצווה, שהיא תקנת חכמים, "ערבה עליי" יותר מן המצווה עצמה?
5. כיצד משתלבות יראה השומרת מרחק וכמיהה למצוות בתוך "אשרי איש ירא את ה'... במצוותיו חפץ מאד"?

הערות

פסוקה 1

1 גם כאן תיקוני הזוהר מפרש את הפסוק בדרך זו: "שמי" עם י"ה הוא 365 מצוות לא תעשה, ו"זכרי" עם ו"ה הוא 248 מצוות עשה. זאת כדי להראות שהתורה נבראה בשמו של הקדוש ברוך הוא ונקראת בשמו.

Tikkunei Zohar 64a:2 תקוני זוהר ס"ד א:ב'

דְּהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַד אֵיהּ, וְאֵיהּ לָא הָהּ מְלִל בְּאֵלִין קְלִין וְדְבוּרִין דְּאֻנְכִי, אֵלָא לְאַחְזָא דְשְׁמִיהּ וְיִקְרִיהּ הָהּ בְּאֻרִּיתָא, וּבְגִין דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְלִיל מִינָהּ (נ"א בדינא), בְּגִין דִּיתְעַזְעוּן כָּל אוֹמִין דְּעֻלְמָא מְאֵלִין דְּמִשְׁתַּדְּלִין בָּהּ, וּבְגִין דָּא אֲמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִשְׁה (שמות ג טו) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זְכָרִי לְדוֹר דוֹר, שְׁמִי עִם יִיָּה שֶׁס"ה פְּקוּדִין דְּלֹא תַעֲשֶׂה, וְזָכְרִי עִם וִיָּה רַמ"ח פְּקוּדִין דְּעִשֶׂה, לְאַחְזָא דְאֻרִּיתָא בְּשֵׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַבְּרִיאָת, ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

2 זה שמי לעולם

לפי ההערה, תמליל של המאמר נדפס שם. ההערה מציינת שמי שרשם אותו היה רבי משה, בנו של אדמו"ר הזקן, ובסוגריים — אדמו"ר האמצעי.

הערת קה"ת

הנחת הר"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ה ע' רי. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות וקיצורים באוה"ת כרך ח ע' ביתנא. ראה מאמרי אדה"א נ"ך ע' נה ובמ"מ לשם שמיוסד על ד"ה זה (הנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ה ע' רי). בלקו"ת פקודי ה, א מציין לד"ה זה בענין איה היינו י"ה הם חור"ב והאלף פלא זהו בחי' הכתר.

3 זה שמי לעולם

כאשר משה שואל את ה' לשמו בסנה הנוער, נאמר לו: "זה שמי לעולם, וזה זכרי לדור דורי". המאמר פותח בפסוק הזה ומפרש אותו לאור מניין המצוות שבתיקוני הזוהר.

Exodus 3:15 שמות ג:ט"ו

וַיֹּאמֶר עוֹד אֶלְקִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אֱלֹקֵי יִצְחָק וְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה־שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זְכָרִי לְדוֹר דָּר:

And G-d said moreover unto Moses: "Thus shalt thou say unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and this is My memorial unto all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, טו.

4 איתא בתי"ז

הזוהר אומר שכל מצוות העשה ומצוות לא תעשה תלויות בשם הוי', ומביא את אותו פירוש: "שמי" עם י"ה הוא 365 מצוות לא תעשה, ו"זכרי" עם ו"ה הוא 248 מצוות עשה. בהערת קה"ת המקור מובא יחד עם תיקוני הזוהר.

Zohar I, 24a זח"א כד, א

Zohar III, 278b זח"ג רעה, ב

הערת קה"ת

בהקדמה ד, סע"ב. וראה זח"א כד, א. שם בהשמטות תג, א. זח"ג רעה, ב. ועוד. ראה לקמן ס, א. לקו"ת פקודי ג, ב. אוה"ת סידור ע' עב.

5 איתא בתי"ז שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח

בהקדמה לתיקוני הזוהר (בהוצאת קה"ת מובא סוף דף ד ע"ב; בספריא הקטע מופיע בדף ה ע"א), מצוות לא תעשה, שהן יראה, נמנות לפני מצוות עשה, שהן אהבה, והפסוק נקרא כך: "שמי" עם י"ה הוא 365, ו"זכרי" עם ו"ה הוא 248. זהו הרעיון שהמאמר בא לבאר.

Tikkunei Zohar 5a:4 תקוני זוהר ה' א:ד'

... דְּאֵינִין דְּחִילוֹ, לְרַמ"ח פְּקוּדִין דְּאֵינִין רַחֲמִינוּ, הִדָּא הוּא דְּכָתִיב (שמות ג טו) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְכוּ', שְׁמִי עִם יִיָּה שֶׁס"ה, זְכָרִי עִם וִיָּה רַמ"ח.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

6 מפני מה שרש מל"ת גבוה יותר

ההערה מפנה למאמר זה בדיון בשאלה מדוע שורשן של מצוות לא תעשה גבוה משורשן של מצוות עשה.

הערת קה"ת

ראה ד"ה מאי מברך ה'ת"ש.

7 אי' ספר

ישעיהו מתאר כיצד העם ייזכר באימה שחוזה בעבר: "איזה סופר? איזה שוקל?" המאמר מפרש את "איזה", כלומר "היכן", כשמו של מדרגה נסתרת שהיא עצמה הסופר.

Isaiah 33:18 ישעיהו ל"ג:י"ח

לְבַךְ יִהְיֶה אִימָה אִיֶּה סֹפֵר אִיֶּה שֹׁקֵל אִיֶּה סֹפֵר אֶת־הַמִּגְדָּלִים:

Thy heart shall muse on the terror: 'Where is he that counted, where is he that weighed? Where is he that counted the towers?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י לג, יח.

8 ונתי במ"א

זהו המאמר הבא, "לכך יתגלה אימה איה סופר איה שוקל". שם "איזה" הוא העיגול הגדול, האור המקיף את כל העולמות, שלגביו חושך ואור שווים; והוא עצמו הסופר והשוקל המודד את הספירות, והמידה אינה דבר נפרד.

הערת קה"ת

לקמן נג, ב.

9 איתא בס"י

הקבלה קרובה: סופר הוא חכמה, המשפיעה בספר — בינה או מחשבה — וזו משפיעה בסיפור, דיבור, שבאמצעותו מתהווים העולמות. "דברי סופרים מתוקי"ן מתייחס לסופר, חכמה, שבה שורש התורה שבעל פה.

הערת קה"ת

פ"א מ"א. ראה לקו"ת סוכות פ, ב. סה"מ תרנ"ז ע' קנו.

10 בגי' דברים ברא הקב"ה את העולם בסופר וספר וספור

ספר יצירה פותח באמירה שה' ברא את עולמו בשלושה ספרים: שתי מילים הנכתבות באותו אופן, "ספר" ו"ספור", ו"סיפור". המאמר מפרש אותן

פסקה 2

16 כמ"ש בזהר אית ספר ואית ספר

בהסבר הפסוק "זה ספר תולדות אדם" מלמד הזוהר: "יש ספר ויש ספר: ספר שלמעלה וספר שלמטה". המאמר משתמש בכך כדי לכנות את התורה שבכתב "הספר העליון".

Zohar II, 70a זח"ב ע, א

הערת קה"ת

זח"ב ע, א.

פסקה 3

17 המקיים מ"ע ממשיך עליו אור עליון דז"א

בפרק הראשון של איגרת התשובה מוסבר שעל ידי קיום מצוות עשה האדם ממשיך אור ושפע מאור אין סוף אל העולמות העליונים ואל נפשו האלקית, כפי שאנו אומרים "אשר קדשנו במצוותיו", ומובא מאמר הזוהר: "רמ"ח מצוות הן רמ"ח איברי המלך".

הערת קה"ת

ראה אגה"ת פ"א.

פסקה 4

18 בארץ לא זרועה

ה' מזכיר את מסירותם של ישראל כאשר הלכו אחריו "במדבר, בארץ לא זרועה". המאמר מפרש את הביטוי כרומו למדרגה שאפשר להגיע אליה רק באמצעות "לא" – דרך מצוות לא תעשה.

Jeremiah 2:2 ירמיהו ב:ב

הֲלֹה וְקִרְאָתָהּ בְּאֶזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבְתָּ כְּלוּלָתֶיךָ לְכַתֵּב אַחֲרֵי בְּמִדְבָר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה:

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' ב, ב.

פסקה 5

19 לעשות סייג לתורה

אנשי כנסת הגדולה לימדו: "עשו סייג לתורה". המאמר רואה בכל תקנה של חכמים סייג כזה.

Pirkei Avot 1:1 משנה אבות א"א

מִשָּׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינִי, וּמִסְרָהּ לְיִהוֹשֻׁעַ, וְיִהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסְרָהּ לְאַנְשֵׁי כְּנָסֶת הַגְּדוֹלָה. הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, הֵיוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהִעֲמִידוּ תַלְמִידִים הֶרְבֵּה, וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה:

Moses received the Torah at Sinai and transmitted it to Joshua, Joshua to the elders, and the elders to the prophets, and the prophets to the Men of the Great Assembly. They said three things: Be patient in [the administration of] justice, raise many disciples and make a fence round the Torah.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

כ"סופר, ספר וסיפור – הסופר, הספר והסיפור – ומציב את הסופר מעל הספר.

Sefer Yetzirah 1:1 ספר יצירה א"א

בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק יה ה' צבאות אלקי ישראל אלקים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנן רם ונשא שוכן עד מרום וקדוש שמו וברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וספר וספור:

Yah, the L-rd of hosts, the living G-d, King of the Universe, Omnipotent, All-Kind and Merciful, Supreme and Extolled, who is Eternal, Sublime and Most-Holy, ordained (formed) and created the Universe in thirty-two mysterious paths of Sippur (2 wisdom by three Sepharim, namely: 1) S'for which are in Him one and the same סֶפֶר and 3) Sapher; ספור.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

11 האל"ף – (ר"ל)

חילוף נוסח: במקום שבו נוסח המאמר פותח את הסוגריים ב"ר"ל" (רוצה לומר), אור התורה גורס "נראה דר"ל", ומציג את הפירוש כהצעה.

הערת קה"ת

באוה"ת כרך ז ע' ב'תתנב: (נראה דר"ל).

12 כמ"א – בחי מזל נוצר

באנציקלופדיה זו של מושגי חב"ד יש ערך על האות א'; ההערה מפנה אליו כמקום שבו נדונה במקום אחר האי של "אחד" כמזל נוצר.

הערת קה"ת

ראה בספר הערכים מערכת אותיות אות אלף טור קל הערה 309.

13 אאלפך חכמה

אליהוא אומר לאיוב: "החרש ואאלפך חכמה". הפועל "אאלפך", שמשמעו ללמד, חולק אותיות עם "אלף", ולכן הפסוק קושר את האל"ף לחכמה.

Job 33:33 איוב ל"ג:ל"ג

אִם-יֵאֵין אַתָּה שְׁמַע-לִי הִחַרְשׁ וְאֶאֱלָפְךָ חֶכְמָה:

If not, hearken thou unto me; Hold thy peace, and I will teach thee wisdom.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לג, לג. בספר הערכים כרך אותיות אות אלף טור תרנח במילואים להערה 300 כי שההוכחה כמ"ש אאלפך היא על משי"ש לפניו (לפני החצעי"ג) שהאלף הוא בחי חכמה דאצילות (וההוכחה היא על זה שהאלף (אולפנא) היא חכמה ולא על תי"מקור ושרש החכמה"), ע"ש.

14 כנודע מהאריז"ל

שם מוסברת צורת הא': י' בראשה, י' ברגלה וקו נטוי ביניהן כדמות ו'. היי העליונה היא חכמה עילאה, היי של הוי"; היי התחתונה היא חכמה תתאה, היי של אדנות. לעיתים היי התחתונה נכתבת כד', משום שמלכות, חכמה תתאה, נקראת דל, עני; והוי הנטויה היא תפארת, המחברת בין חכמה למלכות.

הערת קה"ת

ראה לקמן נט, א. באוה"ת שמות כרך ח ע' ב'תרנד ליתא תי"ממהאריז"ל".

15 אורייתא מחכמה עילאה נפקת

בזוהר על יתרו נאמר: "התורה יוצאת מחכמה שלמעלה". המאמר משתמש בכך כדי להראות שהתורה שבכתב נושאת את אור אבא, שהוא חכמה.

Zohar II, 85a זח"ב פה, א

הערת קה"ת

זח"ב פה, א. וראה שם קכא, א.

פסוקה 9

26 כי אם מאן אתה

משה ואהרן מזהירים את פרעה: "כי אם אינך משלח את עמי, הנני מביא מחר ארבה כנגדך". התורה מתעדת את האזהרה, אך לא ציווי מאת ה' למסור אותה.

Exodus 10:4 שמות י"ד:

כי אם־מאן אתה לשלח את־עמי הנני מביא מחר אֶרְבֶּה בְּגִבְלֶךָ:

Else, if thou refuse to let My people go, behold, to-morrow
;will I bring locusts into thy border

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות י', ד.

27 וארבה את זרעו

יהושע מספר שה' הוליד את אברהם בארץ כנען, "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק". אדמו"ר הזקן מקשר בין "ארבה" לבין "וארבה", כסימן לשורשו הנעלה של הארבה.

Joshua 24:3 יהושע כ"ד:ג'

וְאָקַח אֶת־אֲבִיכֶם אֶת־אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנֶּהָר וְאוֹלָךְ אֹתוֹ בְּכַל־אֶרֶץ כְּנָעַן
וְאֶרְבֶּה אֹתִי־זֶרְעוֹ וְאֶתְּנֶנּוּ לְךָ אֶת־יִצְחָק:

And I took your father Abraham from beyond the River, and
led him throughout all the land of Canaan, and multiplied
his seed, and gave him Isaac

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהושע כד, ג.

28 נטה את ירך

לאחר אזהרתו של משה, ה' אומר לו: "נטה ירך על ארץ מצרים בארבה". ההערה שבסוגריים מציינת שציווי זה כתוב, אף שאין ציווי למסור את האזהרה.

Exodus 10:12 שמות י"ב:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרְבֶּה וַיַּעַל עַל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיֹּאכַל אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הָאֶרֶץ אֶת כָּל־אֲשֶׁר הִשְׁאִיר הַבְּרֶד:

And the L-RD said unto Moses: 'Stretch out thy hand over
the land of Egypt for the locusts, that they may come up
upon the land of Egypt, and eat every herb of the land, even
'all that the hail hath left

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

29 להבין — ערבים עלי

לפי ההערה, נדפס שם תמליל נוסף של חלק זה במאמר.

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע' רב. הנחה אחרת ובאריכות יותר במאמר
אדה"צ כתובים ח"ב ע' כג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. ראה
מאמרי אדה"א נביאים ע' נה.

30 כי טובים דודיך מיין, ערבים עלי דייס

"יישקני מנשיקות פיהו, כי טובים דודיך מיין". חז"ל דורשים פסוק זה

20 עשו משמרת למשמרתי

התלמוד דורש את הפסוק "ושמרתם את משמרת" (ויקרא יח, ל) כך: "עשו משמרת למשמרתי" — זהו הבסיס לאיסורים מדרבנן השומרים על איסורי התורה עצמה.

Yevamot 21a:12-13 יבמות כ"א א"י"ב-י"ג

רַב כְּהֵנָא אָמַר מֵהָכָּא: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי" — עָשׂוּ מִשְׁמַרְתִּי לְמִשְׁמַרְתִּי. אָמַר לָקָה אֲבִי לָרַב יוֹסֵף: הָא דְאוֹרִייתָא הִיא! דְאוֹרִייתָא, וּפִירְשׁוּ רַבְנָן. כָּל הַתּוֹרָה נִמְי פִּירְשׁוּ רַבְנָן! אֱלָא: מִדְּרַבְנָן, וּקְרָא אֶסְמִיכָתָא בְּעֵלְמָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

21 אבא יסד ברתא

שם מתבאר מאמר הזוהר "אבא יסד ברתא": כפי שחכמה מתהווה מאין ליש ולא בדרך של השתלשלות הדרגתית, כך גם מלכות, בחינת האותיות, מיוסדת ישירות בחכמה ואף היא באה מן ה"אין".

הערת קה"ת

נסמן לעיל ד, ג.

22 ע"פ שחורה אני

העמוד מאשר זאת. שם מתבאר ש"השחרות" של התורה היא ההלכות והדקדוקים של דברי סופרים במצוות לא תעשה, "שחורה כעורב". הקטע מצטט "דברי סופרים ערבים עלי" ומסביר שהסופר, שלמעלה מהספר (התורה שבכתב), הוא התורה שבעל פה; משום כך נקראים דברי חכמים "דברי סופרים". הערת סוגריים שם מפנה בחזרה למאמר הזה.

הערת קה"ת

אולי הכוונה ללקויות שה"ש ז, א.

23 כנסת ישראל אומרת: "שחורה אני ונאווה". הסוגריים מפנים להסבר הפסוק הזה, להרחבה בנושא.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א'ה'

שְׁחֹרָה אָנִי וְנֹאווָה בָנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֵהָלִי קָדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the'
tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

24 משה הוא בחיי יסוד אבא

ההערה מפנה לחיבור זה, באות מ, לעניין משה כבחינת יסוד אבא.

הערת קה"ת

מארי"א מ, נה. ראה לקמן קיב, ב.

25 דאורייתא מח"ע נפקת

בוהר על יתרו נאמר: "התורה יוצאת מחכמה שלמעלה". כאן מוסבר מדוע התורה ניתנה באמצעות משה, שהוא יסוד דאבא, חכמה.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר זוהר, יתרו כ"א שעי"ח-כ"ב שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of "understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 11

33 דכי משמש בארבע לשונות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראש השנה ג, א.

34 דכי משמש בארבע לשונות

ריש לקיש מלמד שלמילה "כי" יש ארבע משמעויות: "אם", "אולי", "אלא" ו"מפני ש". המאמר מפרש את ה"כי" שבפסוק "כי הוא חייד" במשמעות האחרונה, כסיבה.

Rosh Hashanah 3a:2-3 ראש השנה ג' א:ב-ג

ואמר רבי אבהו: אל תקרי "ויראו", אלא "וייראו", כדריש לקיש. דאמר ריש לקיש, "כי" משמש בארבע לשונות: אי, דילמא, אלא, דהא. מי דמי? ה"ם כנען, ה"ם סיוחן! תנא: הוא סיוחן, הוא ערד, הוא כנען. סיוחן — שדומה לסייח במדבר, כנען — על שם מלכותו, ומה שמו — ערד שמו. איכא דאמרי: ערד — שדומה לערוד במדבר, כנען — על שם מלכותו, ומה שמו — סיוחן שמו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

35 כי עמך מקור חיים

הערת קה"ת מפנה לPsalms 35:10 למילים האלה.

Psalms 35:10 תהילים ל"ה:י

הערת קה"ת

תהילים לה, י.

36 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". הפסוק מראה שה' הוא מקור כל החיים. (בהערת קה"ת מצוין: 35:10).

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כ"עמך מקור חיים באורך נראה אור:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 וממך הכל

דוד, כשהוא נותן את המתנות לבית המקדש, אומר: "כי ממך הכל, ומידך נתנו לך". המאמר מביא זאת כדי להראות שכל החיים והתענוג באים מה'.

I Chronicles 29:14 דברי הימים א כ"ט:יד

וכי מי אני ומי עמי כ"עצצך כח להתנבך קזאת כ"ממך הכל ומידך נתנו לך:

But who am I, and what is my people, that we should be able to offer so willingly after this sort? for all things come of Thee, and of Thine own have we given Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יד.

פסקה 12

38 בכל נפשך ובכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך." המאמר מפרש

כשנח לדברי סופרים.

Song of Songs 1:2 שיר השירים א:ב

ישקני מנשיות פיהו כ"טובים דדיך מין:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Avodah Zarah 35a:6 עבודה זרה ל"ה א:ו

השיאו לדבר אחר וכו'. מאי "כי טובים דדיך מין"? כי אתא רב דמי אמר: אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שה"ש א, ב. שהש"ר שם. ראה ע"ז לה, א.

31 עריבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה

המדרש על פסוק זה אומר: "חביבים דברי סופרים מדברי תורה, שנאמר: 'כי טובים דודיך מין'". המאמר מסביר מדוע כך הדבר.

Shir HaShirim Rabbah 1:8-9 שיר השירים רבה א:ח-ט

... לקסתי ברכבי פרעה, דרש רבי פפיס (איוב כג, יג): והוא באחד ומי לשיקנו. דן יחיד ללכל באי עולם ואין להשיב על דברי מי שאמר והיה העולם. אמר לו רבי עקיבא דיד פפיס שלא להשיב על דברי מי שאמר והיה העולם, לפי שהכל באמת והכל בדיון, שכן כתיב (ישעיה ו, א): ואראה את ה' ישב על כסא רם ונשא. אמר רבי סימון כסא שמפריש בין מיתה לחיים, (מלכים א כב, יט): וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, וכי יש שמאל למעלה, והלא ...

If you do not know, fairest among women, go out in the "footsteps of the flock, and herd your kids by the tents of the shepherds" (Song of Songs 1:8). "Go out in the footsteps of [be'ikvei] the flock." Rabbi Eliezer, Rabbi Akiva, and the Rabbis, Rabbi Eliezer says: From the coal-baked loaf that the Israelites took in their hands from Egypt, from which they ate for thirty-one days, as Rabbi Shila said: You know that there were sixty-two meals for the Israelites from this coal-baked loaf, [you know] what

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

32 לאהבה את ה'

משה מפציר בישראל "לאהבה את הוי' אלקיך, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חייד". המאמר מפרש את המילים "כי הוא חייד" כנימוק לאהבה.

Deuteronomy 30:20 דברים ל"א

לאהבה את ה' אלקיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חייד וארף ימיה לשבת על-ההאדמה אשר נשבע ה' לאבותיה לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, כ.

פסוקה 13

42 נכנס יין יצא סוד

רבי חייא מלמד שיין וסוד שוויים שניהם בגימטריה שבעים: "נכנס יין, יצא סוד". המאמר מחיל זאת על יינה של תורה, המגלה את האהבה הנסתר שבושמה.

Eruvin 65a:19-20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ'

אמר רבי חייא: כל המתנישב ביינו — יש בו דעת שבועים וקנים. "יין" ניתן בשבועים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבועים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רבי חנין: לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים, שנאמר: "תנו שכר לאובד וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Sanhedrin 38a:3-4 סנהדרין ל"ח א:ג-ד'

אמר להם: בניי, קוצים אתם מטילין לי בעיניי? אמר לו רבי חייא: רבי, אל ירע בעיניך. "יין" ניתן בשבועים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבועים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, ואמרי לה אמר רב חסדא: דרש מרי בר מר, מאי דכתיב: "וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלקינו?" משום דצדיק ה' — "וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו"? אין, צדיקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים גלות צדקהו ועוד גלות וקניה...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 39a זח"ג לט, א

הערת קה"ת

עירובין סה, א. סנהדרין לח, א. זח"ג לט, א.

פסוקה 14

43 והנה בשבת מתגלה ג"כ בחי' האהבה מסותרת בבחי' גילוי

שם מוסבר המאמר "שחורה אני כל ימי השבוע ונאוו בשבת": האהבה המסותרת, המכונה "אש שחורה", נשארת נסתר במשך השבוע, אך בשבת היא יוצאת מן הסתר ומתגלה. לשם כך הקטע מפנה למאמר הפותח "להבין מאמר רז"ל על יכי טובים דודיך מייך", שהוא חלק זה של המאמר הנוכחי.

הערת קה"ת

ראה ג"כ לקו"ת שה"ש ה, ד. לקמן פז, ד. דאית רצון ואית רצון דזהו ענין הנשמה היתירה שמתגלה בשבת. ועג"כ באוה"ת דרושים לר"ה ע' איתלט.

44 ששת ימים עשה ה' את השמים וכו' וביום השביעי שבת

השבת היא אות לעולם, "כי בשישה ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש". המאמר מסביר מה משמעותה של שבתה זו למעלה.

Exodus 31:17 שמות ל"א:י"ז

ביני וביני בני ישראל הוא לעולם כיששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ובימים השביעי שבת וינפש:

It is a sign between Me and the children of Israel for ever; for in six days the L-RD made heaven and earth, and on the seventh day He ceased from work and rested

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 בעשרה מאמרות . . נברא העולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ה, א.

את "בכל נפשך" כמסירות נפש שלמעלה מהשכל.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 טעמים בחכמה

בקטע שביקרא נאמר שכל הטעמים נמשכים מחכמה, מפני שהטעמים הם בשם ע"ב, שהוא חכמה; משום כך למלה, ששורשו בגבורות של אבא, חכמה, אין טעם משלו, אך הוא נותן טעם לבשר. ההערה מונה את הקטע יחד עם שני מקומות נוספים העוסקים בטעמים שבחכמה.

Numbers 11:3 במדבר י"א:ג'

ויקרא שם המקום ההוא תבֿעֿרה כִּי־בִעֶרָה כֶּם אֵשׁ ה'

And the name of that place was called Taberah, because the fire of the L-RD burnt among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ויקרא ד, א. במדבר יא, ג. הוקת נו, ד. לפעמים אמרו טעמים בכתר, ולפעמים אמרו טעמים בחכמה, ראה בארוכה באוה"ת שמות כרך ז ע' ביתקעב ואילך. שם ע' ביתקעה (המאמר הנ"ל הוא הגהות לד"ה הידוע "וארא תקע"ב" המובא כו"כ פעמים במאמרי הצ"צ ושל אחרייו), ומבאר שם שיש בי טעמים א) הטעם המושג בשכל והשגה, וכענין מ"ט דר' מאיר וכו' זהו ענין טעמים בחכמה, והב' טעם שלמעלה מהשכל ונקי טעם הכמוס, ומציין שם לביאורו מאד"א פח, ב ואילך.

40 כולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית." המאמר מסיק שמבחינת ה', אפילו חכמה נחשבת לדבר שנעשה.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

41 אני הוי"ה לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית". המאמר לומד מכך שבריאת העולם לא חוללה שום שינוי בה'.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֵׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

49 שבת וינפש

"וביום השביעי שבת וינפש". המאמר מפרש זאת כעליית החכמה והמדות בחזרה אל עצמותו של ה'.

Exodus 31:17 שמות ל"א:י"ז

ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כִּי־שָׁשַׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ:

It is a sign between Me and the children of Israel for ever; for in six days the L-RD made heaven and earth, and on the seventh day He ceased from work and rested

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

50 נכנס יין יצא סוד

"נכנס יין, יצא סוד". כאן היין הוא המצוות, והסוד הוא האהבה הנסתרת שהן מעוררות.

Eruvin 65a:19-20 עירובין ס"ה א:י"ט-כ'

אמר רבי חייא: כל המתיישב ביינו — יש בו דעת שבועים וקנים. "יין" ניתן בשבועים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבועים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רבי חנין: לא נברא יין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים, שנאמר: "תנו שכר לאובד וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 17

51 והנה הברכות

לפי ההערה, קטע מכאן ואילך מצוטט במאמר זה, בשניויים ובתוספות.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא בד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פרק ג בהוספות ושינויים.

52 הברכות שמברכים . . הם מד"ס

ההערה מונה את הברכות על המצוות בין שבע המצוות מדרבנן, שסימנן נ"ע בשמח"ה, ומפנה להערה עליהן בכרך זה.

הערת קה"ת

מז' מצות דרבנן — וסימנן נ"ע בשמח"ה. ראה סה"מ ת"ש ע' 50 בהערה.

53 שמברכים על המצות הם מד"ס

הערת קה"ת מפנה לBerakhot 15a למילים האלה.

Berakhot 15a ברכות ט"ו א

הערת קה"ת

ראה ברכות טו, א. רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ב.

פסוקה 18

54 כמ"ש בע"ח

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה פע"ח שער ספירת העומר ספ"ג.

55 וע"י הברכה שעל המצוה ממשיכים בחי האור מקיף

על פי תורת האר"י בעניין ספירת העומר, שאלה מפנה הערת קה"ת, הברכה היא דיבור ונשימה היוצאים מן הפה — אור מקיף — ואילו אור

46 בעשרה מאמרות שהם ע"ס נברא העולם

"בעשרה מאמרות נברא העולם". המאמר מזהה את עשרת המאמרות עם עשר הספירות.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א'

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא כמאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדו את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימו את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

47 ובראשית נמי מאמר הוא

במניין עשרת המאמרות שבהם נברא העולם, התלמוד מוצא רק תשע פעמים "ויאמר", ומשיב: "בראשית" הוא גם מאמר. המאמר מיישם זאת על חכמה, שהיא "ראשית".

Rosh Hashanah 32a:19-20 ראש השנה ל"ב א:י"ט-כ'

"ויאמר" דבראשית תשעה הו! "בראשית" נמי מאמר הוא, דכתיב: "בדבר ה' שמים נעשו". רבי יוחנן בן גורי אומר: אם אמר שלש שלש מכולן — יצא. איכא לאה, היכי קתני: שלש מן התורה, שלש מן הנביאים, ושלש מן הפתובים — דהו תשע, ואיכא ביניהו דא, או דלמא: אחד מן התורה, ואחד מן הנביאים, ואחד מן הפתובים — דהויין לאה שלש, ואיכא ביניהו טובא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Megillah 21a מגילה כ"א א

הערת קה"ת

ר"ה לב, א. מגילה כא, א.

48 ובראשית נמי מאמר הוא

רבי יוחנן מעמיד את המספר המזערי של הפסוקים שקוראים בתורה — עשרה — כנגד עשרת המאמרות שבהם נברא העולם; התלמוד מוצא רק תשע פעמים "ויאמר", ומשיב: "בראשית" הוא גם מאמר. בהערת קה"ת מובא מגילה 21a; הקטע נמצא ב-21b.

Megillah 21b:10-11 מגילה כ"א ב:י-י"א

הי נינהו? "ויאמר" דבראשית. הני תשעה הו! "בראשית" נמי מאמר הוא, דכתיב: "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". אמר רבא, ראשון שקרא ארבעה — משובח, שני שקרא ארבעה — משובח, שלישי שקרא ארבעה — משובח.

What are these? The expressions "And [G-d] said" in the first chapter of Genesis. But there are only nine? "In the beginning" is also a statement [through which the world was created], since it is written, "By the word of the L-rd the heavens were made, and by the breath of his mouth all of the hosts" (Psalms 33:6). Rava said: If the first one reads four verses he is praiseworthy; if the second reads four verses he is praiseworthy; if the third reads four verses he is praiseworthy

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

פסוקה 21

60 ברכת ה' היא תעשיר

"ברכת הוי' היא מעשירה". המאמר מפרש זאת כך שהברכה עצמה היא בחינת הוי'.

Proverbs 10:22 משלי י"ב:כב

בְּרִכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר וְלֹא־יֹסֵף עֶצֶב עִמָּה:

The blessing of the L-RD, it maketh rich, And toil addeth nothing thereto

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי י', כב.

61 והיה ברכה

ה' מבטיח לאברהם: "ואעשך לגוי גדול ואברכך... והיה ברכה". המאמר מביא פסוק זה לצד הפסוק הקודם.

Genesis 12:2 בראשית י"ב:ב

וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמְךָ וְהָיָה בְרַכָּה:

And I will make of thee a great nation, and I will bless thee, and make thy name great; and be thou a blessing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יב, ב.

62 באשרי כי אשרוני בנות

בלידת בנה השני של זלפה אומרת לאה: "באשרי כי אשרוני בנות", וקוראת לו אשר. המאמר מפרש שה"אשרי" שבברכה הוא תענוג עליון זה.

Genesis 30:13 בראשית ל"י:יג

וַתֹּאמֶר לְאָה בְּאִשְׁרֵי כִי אֲשֶׁרוֹנִי בְּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲשֶׁר:

And Leah said: 'Happy am I! for the daughters will call me happy.' And she called his name Asher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, יג.

63 הקב"ה מניח תפילין

הגמרא מלמדת שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין, ושואלת מה כתוב בתפילין שלו. המאמר משתמש בכך כדי להראות שהמצוות נובעות מעצמותו של ה'.

Berakhot 6a:17-18 ברכות ו' א:יז-י"ח

אָמַר רַבִּי אֱבִין בַּר רַב אֲדָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִנֵּין שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ תְּפִלִּין שְׁנָאֶמַר: "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמִינוּ וּבִזְרוּעֵ עֲזוֹ". "בְּיָמִינוּ" — זו תוֹרָה, שְׁנָאֶמַר: "מִיָּמִינוּ אֵשׁ דֵּת לְמוֹ", "וּבִזְרוּעֵ עֲזוֹ" — אֵלוּ תְּפִלִּין, שְׁנָאֶמַר: "ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן".

Rab Abin b. Rab Adda said in the name of R. Isaac : Whence is it that the Holy One, blessed be He, lays Tefillin ? As it is said, "The L-rd hath sworn by His right hand, and by the arm of His strength" (Is. Ixii. 8). "By His right hand" means Torah ; as it is said, "At His right hand was a fiery law unto them" (Deut. xxxiii. 2); "by the arm of His strength" means ... Tefillin, as it is said, "The L-rd will give strength unto

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

פנימי נכנס רק באמצעות קרבן. המאמר מביא זאת כדי להראות שהברכה ממשיכה אור מקיף.

Pri Etz Chaim, Gate of the Omer Count 3:6 פרי עץ חיים, שער ספירת העומר ג':ו'

וּזִ"ס הברכה, כי הוא בסוד דיבור והבל היוצא מן הפה, שהוא סוד אור מקיף, וכל כוונתינו אינו רק בסוד אור מקיף, ובזה עיקר כוונתינו. אמנם אור פנימי אינו נכנס, רק על ידי קרבן, ועתה שאין בית המקדש קיים, ואין בנו כח להמשיכם, אנו אומרים אחר ברכת העומר וספירתו, הרחמן יבנה בית המקדש, ויחזיר עבודת בה"מ למקומה וכו', ועי"ז נתקן איזה דבר, אך עכ"ז ראוי שתכוין בעת שאתה מכוין להמשיך א"מ, גם תכוין להמשיך גם א"פ עמו כסדר המקיף ג"כ, אך עיקר כל הכוונה הוא במקיפים, כי הא"פ כבר נכנסו, ואינן ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

56 כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן

רב יהודה אומר בשם שמואל: "על כל המצוות מברך עובר לעשייתן", והגמרא מוכיחה מפסוקים ש"עובר" כאן פירושו "לפני". המאמר מוצא במילה רמז לאור מקיף.

Pesachim 7b:9-10 פסחים ז' ב:ט'-י

דְּכוּלֵּי עֲלָמָא מִיָּהָא. מַעֲיָקְרָא בְּעִינֵי לְבָרוּכִי, מִנְּלֵן? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הַמִּצְוֹת מְבָרַךְ עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לַעֲשִׂיתָן. מַאי מְשַׁמַּע דְּהָא "עוֹבֵר"? לִישְׁנָא דְּאֶקְדוּמִּי הוּא? אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, דְּאָמַר קָרָא: "וַיִּרְץ אַחֲרֵימֶעֶז דֶּרֶךְ הַכְּפָר וַיַּעֲבֵר אֶת הַכּוֹשֵׁי". אֲבָיִי אָמַר, מִהֲקָא: "וְהוּא עָבַר לַפְּנִיָּהם". וְאִיבָעִית אֵימָא מִהֲקָא: "וַיַּעֲבֵר מִלְּכָם לַפְּנִיָּהם וְהִי בְּרִאשְׁמָה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים ז, ב. לקו"ת מסעי צב, ג.

57 לשון עובר הוא ענין מקיף

שם מוסבר הביטוי "עובר לעשייתן": חז"ל היו יכולים לומר בפשטות "לפני עשייתן", אך "עובר" פירושו שהברכה היא אור מקיף על מעשה המצווה, המעלה אותו, כפי שמוסבר באדרבא רבא על "עובר לסוחר".

הערת קה"ת

ראה גם לקו"ת פי מסעי צב, ג.

58 עובר לסוחר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

חיי שרה כג, טז.

59 עובר לסוחר

אברהם שקל לעפרון "ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר". המאמר מצטט את הביטוי כדוגמה נוספת לשימוש ב"עובר" במובן של מקיף.

Genesis 23:16 בראשית כ"ג:ט"ז

וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־עֲפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֲפְרוֹן אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאָזְנוֹ בְּנִיחַת אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לְסוֹחֵר:

And Abraham hearkened unto Ephron; and Abraham weighed to Ephron the silver, which he had named in the hearing of the children of Heth, four hundred shekels of silver, current money with the merchant

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother,
for splendour and for beauty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר

ברכות ו, א. ראה לעיל לד, ד.

פסוקה 22

64 אשרי איש ירא את ה' . . במצותיו חפץ מאד

"אשרי איש ירא את ה', במצותיו חפץ מאד". המאמר מפרש את המחצית הראשונה כמרחק שיוצרת היראה, ואת השנייה כגעגוע שבא בעקבותיה.

Psalms 112:1 תהילים קי"ב:א

הַלְלוּ יְהוָה אֱשֶׁר־אִישׁ יִירָא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד:

Hallelujah. Happy is the man that feareth the L-RD, That de-lighteth greatly in His commandments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיב, א.

65 מי אנכי כי באתי עד הלום

לאחר שנאמר לדוד ששולתו תתקיים, הוא אומר: "מי אנוכי... ומה ביתי, כי הבאתני עד הלום?" המאמר משתמש בדבריו כדי לבטא את היראה שמשאירה את האדם במרחק.

II Samuel 7:18 שמואל ב ז:י"ח

וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר מִי אֲנִי אֲדֹנָי ה' וּמִי בֵּיתִי כִּי הִבֵּאתִנִי עַד־הֵלֶם:

Then David the king went in, and sat before the L-RD; and he said: 'Who am I, O L-rd GOD, and what is my house, that Thou hast brought me thus far

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה שמואל-ב ז, יח.

פסוקה 23

66 במצותיו חפץ מאד

את המחצית השנייה של הפסוק, "החפץ במצותיו מאד", קוראים כגעגוע למצוות הבא בעקבות ריחוק היראה.

Psalms 112:1 תהילים קי"ב:א

הַלְלוּ יְהוָה אֱשֶׁר־אִישׁ יִירָא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד:

Hallelujah. Happy is the man that feareth the L-RD, That de-lighteth greatly in His commandments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 ועמ"ש . . בפסוק ועשית בגדי קדש

שם נמשלה ברכת המצווה לברכת חתן וכלה: כשם ש"אין הברכה מצויה אלא בדבר שיש בו זכר ונקבה", כך במקום שיש נותן ומקבל נמשכת תוספת שפע ממקור נעלה משניהם. ברכה זו נמשכת מבחינת משה, שלמעלה מהשתלשלות, ומילותיה, "ברוך... מלך העולם", ממשיכות ברכה מרובה "מעולם לעולם".

הערת קה"ת

לקמן פב, ד.

68 ועשית בגדי קדש

"ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת". המאמר בתורה אור על פסוק זה (תצוה) דן בברכות על המצוות.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב

וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The דרך מקורות מצוטטים, דרך Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daf Shevui (CC0); Pri Etz Chaim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/4/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/4/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק